AFETLERİN ETKİLERİ – KONU SONU ÇALIŞMASI

5. SINIF
SOSYAL BİLGİLER

2. ÖĞRENME ALANI: Evimiz Dünya | **KONU:** Afetlerin Etkileri

ADI SOYADI: **SINIFI:** **NUMARASI:**

BÖLÜM 1 Doğru - Yanlış

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. Doğru olanların yanındaki kutuya "D", yanlış olanlarınkine "Y" işaretleyiniz.

1. Kış aylarında yağan kar eridiğinde barajlardaki ve yer altındaki su miktarı azalır. D Y
2. Deprem ve kaya düşmesi, hava durumu ve iklime bağlı olarak ortaya çıkan doğa olaylarıdır. D Y
3. Çölleşmenin ortaya çıkmasında iklimin yanında insan faaliyetleri de etkili olabilir. D Y
4. Ülkemizde en çok can ve mal kaybına yol açan afet seldir. D Y
5. Dere yataklarına evlerin yapıldığı bir mahallede şiddetli yağışlardan sonra sel zararının artması beklenir. D Y
6. Halkı bilinçlendirmek için eğitimler düzenlemek, kurumların afet öncesinde alacağı tedbirlerdendir. D Y
7. Yağışı az, düz bir ovada heyelan ihtimali, yağışlı ve dik yamaçlı bir dağ köyüne göre daha yüksektir. D Y
8. Toplum olarak afetlere karşı alınacak ilk tedbirlerden biri, ülkemizde afetlerin yaşanabileceğini kabul etmektir. D Y
9. Afetten sonra temiz suya ve temizliğe dikkat edilmesi, salgın hastalıkların yayılmasını önlemeye yardımcı olur. D Y
10. Afetler ve alınabilecek tedbirler hakkında araştırma yapmak, afet sırasında yapılması gereken bir davranıştır. D Y

BÖLÜM 2 Boşluk Doldurma

Cümlelerdeki boşlukları kutudaki kavramlarla doldurunuz.

ihmal | **afet** | **arama kurtarma** | **çığ** | **kuraklık**

1. Maddi ve manevi kayıplara yol açan, doğa ya da insan kaynaklı olaylara _____ denir.
2. Dağ yamaçlarında tutunamayan kar kütlesinin aşağı doğru kaymasına _____ denir.
3. Uzun süre yağış düşmemesiyle toprakta ve göllerde suyun azalmasına _____ denir.
4. Afetten sonra yıkılan binaların altında kalan insanlara ulaşmak için _____ çalışmaları yapılır.
5. 1999 depreminden sonra bilim insanlarının dile getirdiği "Deprem değil, _____ öldürür." sözü, tedbir almanın önemini anlatır.

BÖLÜM 3 Eşleştirme

Tanımın yanındaki kutuya kavramın harfini yazınız.

A Obruk | B AFAD | C Erozyon | D Tatbikat | E Sismograf

1. ☐ Ülke genelinde felaketlere hazırlık ve yardım çalışmalarını yöneten devlet kurumu
2. ☐ Toprağın verimli üst kısmının su ve rüzgârla taşınıp kaybolması
3. ☐ Toprağın çökmesiyle oluşan, tarım alanlarına ve yaylalara zarar veren derin çukur
4. ☐ Yerin sallanmasını ölçüp kaydeden alet
5. ☐ Afet anında yapılacakların, gerçek bir afet yokken prova edildiği çalışma

BÖLÜM 4 Test

Her sorunun doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1

Aynı gece komşu iki köye benzer miktarda sağanak yağış düşmüştür.

Kavaklı Köyü: Köyün içinden geçen derenin yatağı her yıl temizleniyor, evler dereden uzağa yapılmış. Yağmur sabaha kadar sürdü ama köyde hiçbir zarar oluşmadı.

Söğütlü Köyü: Dere yatağına atıklar dökülmüş, bazı evler derenin hemen kıyısına yapılmış. Taşan su evlere ve ahırlara girdi, birçok eşya kullanılamaz hâle geldi.

İki köyde yaşananların karşılaştırılması, aşağıdaki sonuçlardan hangisini ortaya koyar?

A) Evlerin dereye yakın yapılması, taşkın riskini azaltır.
B) Taşkınlar yalnızca evlerin dereye yakın olmasından kaynaklanır.
C) Kavaklı Köyü'nde yağış daha kısa sürdüğü için zarar oluşmamıştır.
D) Tedbir alınmaması, bir doğa olayını afete dönüştürebilir.

2

Hafta sonu kampa giden bir aile arasında şu konuşma geçmiştir.

Yiğit: Baba, şu kuru dere yatağı çadır için çok uygun! Zemini dümdüz, çakıllar da tertemiz.
Baba: Gerçekten düz. Burada hiç su görünmüyor; köylüler, derenin yazın tamamen kuruduğunu söyledi.
Anne: Az önce hava durumuna baktım. Burası gece de açık olacakmış ama yukarıdaki dağlarda kuvvetli sağanak bekleniyor.
Ilgın: Dağlara yağan yağmurun bize ne zararı olabilir ki? Üstümüzde tek bir bulut bile yok.
Baba: Hava kararmadan çadırın yerine birlikte karar verelim.

Ailenin güvenli bir kamp geçirebilmesi için aşağıdakilerden hangisini yapması en uygun olur?

A) Gökyüzünde bulut görmedikçe çadırı dere yatağında tutması
B) Çadırı dere yatağının hemen kenarındaki düzlüğe kurması
C) Yağmur kampa ulaşırsa çadırı dere yatağından çıkarması
D) Çadırı dere yatağından uzak ve yüksekçe bir yere kurması

3

Aşağıda bir ormancılık dergisinde yayımlanan yazıdan bir bölüm verilmiştir.

Yangından Sonra Orman
Bir orman yangını söndürüldüğünde zarar sona ermiş gibi görünür; oysa yangının bazı etkileri aylar, hatta yıllar sonra ortaya çıkar. Yanan ağaçlarla otların, toprağı bir ağ gibi tutan kökleri de zamanla çürür. Yamaçlardaki toprağın üstü, yağmur damlalarını tutacak yapraklardan ve çalılardan yoksun kalır. Böyle bir yamaca düşen sağanak, toprağa sızmak yerine hızla aşağı akar ve beraberinde kül ile toprağı da sürükler. Yangında yuvalarını yitiren hayvanlar başka ormanlara göç eder. Ağaçların yeniden eski boylarına ulaşması ise onlarca yıl sürebilir.

Yazıda anlatılanlara göre, yaz sonunda yangın geçiren bir yamacın eteğindeki köyü sonbaharda hangi tehlike bekliyor olabilir?

A) Yer altı suyunun azalmasıyla toprağın çökmesi
B) Kuru otların tutuşmasıyla yeni yangınlar çıkması
C) Gece donlarıyla yamaçtan kaya parçalarının kopması
D) Sağanak sularının çamurla birlikte köye inmesi

4 **Aşağıdaki tabloda bir ilin dört ilçesine ait bazı özellikler verilmiştir.**

İlçe	Yamaçların eğimi	Yıllık yağış	Fay hattına uzaklık	Yaz aylarında hava
Esenli	Fazla	Çok	Yakın	Serin
Yenice	Fazla	Çok	Uzak	Serin
Bahçeli	Az	Çok	Uzak	Çok sıcak
Ortaköy	Az	Az	Yakın	Çok sıcak

Tablodaki bilgiler değerlendirildiğinde hem heyelan hem de deprem riski yüksek olan ilçe aşağıdakilerden hangisidir?

A) Esenli
B) Yenice
C) Bahçeli
D) Ortaköy

5 **Aşağıda depremlerle ilgili iki farklı kaynaktan alıntı verilmiştir.**

I. Kaynak (coğrafya atlası): Türkiye, dünyanın deprem bakımından en etkin kuşaklarından biri üzerinde yer alır. Ülkemizin büyük bölümünden fay hatları geçer ve bu hatların yakınındaki yerleşim yerlerinde güçlü depremler yaşanabilir. Depremin oluşmasını engellemek mümkün değildir; ne zaman olacağı da önceden bilinemez.

II. Kaynak (mühendislik dergisi): Benzer büyüklükteki iki depremde can kaybı birbirinden çok farklı olabilir. Sağlam zemine, kurallara uygun biçimde yapılmış ve düzenli olarak denetlenmiş binalar sarsıntıyı çoğunlukla ağır hasar görmeden atlatır. Kayıpların büyük bölümü ise dayanıksız yapıların yıkılmasıyla yaşanır.

İki alıntı birlikte değerlendirildiğinde depremlerle ilgili hangi sonuca ulaşılabilir?

A) Depremler önlenemese de doğru yapılaşmayla kayıplar azaltılabilir.
B) Depremin zamanı bilinemediği için alınan önlemler sonuç vermez.
C) Fay hatlarından uzak yerlerde bina denetimine gerek yoktur.
D) Can kayıpları, büyük ölçüde depremin büyüklüğüne bağlıdır.

BÖLÜM 5 Açık Uçlu Sorular

Soruları metne dayanarak cevaplayınız.

1 Belediye görevlisi Cemil, sonbahar fırtınaları başlamadan önce yaptığı denetimde Çarşı Caddesi'ndeki bazı binaların çatı kiremitlerinin gevşek bırakıldığını ve paslanmış ağır demir tabelaların kaldırımın tam üzerinde sallandığını tutanağa geçirmiştir. Bir ay sonra ilçede etkili olan şiddetli fırtınada, uyarıya rağmen onarılmayan bu çatı kiremitleri ve tabelalar koparak park hâlindeki araçların üzerine düşmüş, cadde esnafı büyük maddi zarara uğramıştır.

Cemil'in fırtına öncesinde tutanağa geçirdiği durum ile fırtına sırasında yaşanan durumu "risk" ve "afet" kavramlarıyla eşleştirerek bu iki kavram arasındaki farkı açıklayınız.

2 Köklerimle sararım kara toprağın bağrını,
Yaprağımla keserim hırçın rüzgârın hızını.
Yağmur inince gökten tutarım her zerreyi,
Bensiz kalırsa yamaçlar, seller götürür bereketini.

Şiirde konuşturulan varlığın toprağı hangi tehlikeye karşı ve nasıl koruduğunu dizelerdeki ipuçlarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

3

Beşinci katta oturan Ömer, odasında ders çalışırken yerin şiddetle sallandığını hissetmiştir. Korkuyla hemen geniş cam pencerenin önüne gidip dışarıya bakmak, ardından da koridordaki asansöre binerek apartmandan inmek için kapıya yönelmiştir. Tam o sırada annesi Sevgi Hanım, Ömer'i durdurarak sağlam koltuğun yanına çekmiştir.

Hikâyede Ömer'in afet sırasında yapmak istediği iki davranıştaki hatayı bularak, Sevgi Hanım'ın onu çektiği yerde hangi doğru hareketin yapılması gerektiğini açıklayınız.

4

Ülkemizde afetlerle mücadelede görev alan kurumlar ve sivil toplum kuruluşları, yalnızca tam zamanlı çalışan uzman kurtarma personeliyle yetinmemektedir. AFAD ve ilgili kuruluşlar, afet öncesinde farklı mesleklerden binlerce gönüllü vatandaşa ilk yardım, arama kurtarma ve haberleşme eğitimleri vererek onları sertifikalı ekipler hâline getirmektedir.

Uzman ekiplerin yanı sıra gönüllü müdahale ekiplerinin de önceden kurulup eğitilmesi, geniş çaplı bir afet yaşandığında müdahale çalışmalarını nasıl etkiler? İlişkilendirerek açıklayınız.

5

Tuna, yaz tatilinde gittiği iç bölgedeki geniş ovada son yıllarda yağışların çok azaldığını ve kuraklığın arttığını gözlemlemiştir. Buna rağmen ovadaki çiftçilerin yüzlerce derin kuyu açarak yer altındaki suyu gece gündüz tarlalara pompaladığını ve su seviyesinin her yıl onlarca metre düştüğünü öğrenmiştir. Geçen hafta ise mısır tarlasının ortasında toprağın aniden yirmi metre derinliğinde silindir şeklinde çöktüğünü ve dev bir çukur oluştuğunu görmüştür.

Tuna'nın gözlem notunda anlatılan dev çukurun oluşmasında doğal koşullar ile insan faaliyetlerinin nasıl birleştiğini neden-sonuç ilişkisi kurarak açıklayınız.

! **Bu çalışmanın cevaplarını ders sunumundan sınıfta değerlendirmeyi unutmayınız.**